

PLUS 7 DNÍ

PLUS 7 DNÍ pre iPad PLUS 7 DNÍ Inzercia

[Plus 7 dní](#) [Domov](#)

Vyberte sa po stopách mnícha Cypriána

14. august 2012, 14:00

Mnísi z Červeného kláštora nesmeli rozprávať ani sa stýkať s okolím, možno aj vďaka tomu mali čas preložiť významné knihy.

Pustovňa predstaveného: Odtiaľto zvolával mníchov do kostola. Foto: MARIÁN KUNC

V rušnej, turisticky atraktívnej obci Červený Kláštor na severnom Spiši existovali v minulosti len pustovne s kostolom a hospodárskou budovou. Kláštor, v ktorom žili dve najprísnejšie mníšske rehole, kartuziáni a neskôr kamalduli, [známe](#) nekompromisnou askézou, životom v tichu a samote, bol obklopený len divokou prírodou. Vďaka nim tu vzniklo významné jazykovedné a prekladateľské centrum a tiež celoživotné dielo mnícha Cypriána - vzácny herbár.

Všadeprítomný Cyprián

Prvé nádvorie kedysi izolovaného kláštora sa hemží deťmi z tábora, vedľa sa turisti osviežujú v krčme. Po slávnom mníchovi, liečiteľovi a vedcovi, ktorý vraj zostrojil krídla a lietal nad Dunajcom, je tu pomenované takmer všetko. Pri pokladnici pri vstupe do múzea Červený kláštor predávajú bylinkové čaje s jeho menom, rovnako sa volá i miestny bufet. Návštevníci si môžu kúpiť tiež slávny Cypriánov herbár z roku 1766. Ide o jeho kópiu, ale rastliny vyzerajú tak skutočne, že máte chuť dotknúť sa ich. Obsahuje 283 bylín, ktoré síce mních usporiadal bez systému, zato ich popísal v piatich jazykoch, v nemčine, gréčtine, latinčine, poľštine a slovenčine. Originál viazaný v tmavej koži je v Prírodovednom múzeu v [Bratislave](#). Cyprián síce patril k prísnej kamaldulskej reholi, no nevzťahoval sa na neho pustovnícky spôsob života,

pretože bol len mníchom - bráťom, nie zároveň aj kňazom. Potreboval sa pohybovať po okolí, zbierať bylinky a liečiť ľudí, preto život v klauzúre, čiže v osamelosti a mlčaní, nebol pre neho. Ako liečiteľ bol uznávaný široko-ďaleko, v reholi bol však hierarchicky nižšie ako kňazi pustovníci. „Hovorí sa, že do kláštora ho viedla skôr láska k vede ako k Bohu a vedu bolo v tom čase možné robiť len takto,“ prezrádza nám zaujímavosti naša sprievodkyňa Mária Labantová, vedúca kláštorného múzea.

Čistá obeta

Kláštor pri rieke Dunajec sa tešil priazni uhorských aj poľských panovníkov, čo súviselo s jeho polohou na uhorsko-poľskom pohraničí. Preto ho často obdarovávali majetkami a potravinami a oslobodzovali od poplatkov. Budovy okolo prvého nádvorja aj z tohto dôvodu slúžili okoloidúcim ako ubytovacie priestory a hostinec. Boli tam aj maštale a vozovňa. Tento kút na konci sveta, ako blízku osadu Lechnica nazvali kartuziáni, dostali mnísi od magistra Kokoša Berzevicza v roku 1319 na znak pokánia za vraždu jedného šľachtica. Kláštor najprv volali Lechnický, názov Červený kláštor dostal až neskôr podľa červených tehlových oste-ní a klenbových rebier. Podľa neho sa neskôr pomenovala aj obec. Okolo pokladnice sa dostávame na druhé nádvorie, ktoré obývali brátri, teda aj Cyprián. Starali sa o hospodárstvo a o mníchov, ktorí žili oddelene za malým múrom. Varili im, šili, mali aj vlastného holiča. Práve v týchto priestoroch bola zriadená aj slávna kláštorná lekáreň, ktorej správcom bol Cyprián. Hovorí sa, že patrila k najstarším v strednej Európe. Dnes z nej nič neostalo. Rekonštrukcia v päťdesiatych rokoch minulého storočia na ňu totiž nemyslela. Popod klenbu budov obývaných bráťmi zahýbame dovnútra bývalej mníšskej jedálne. V súčasnosti je v nej výstava Pieninského národného parku s exponátmi zo života mníchov. Okrem starých rybárskych sieťí a včelínov je tu i oblečenie kartuziánov a kamaldulov. Oba rády nosili biely habit s košeľou, so škapuliarom s kapucňou a opaskom. „Chceli svojím životom prinášať Bohu obetu, ktorá je podobná Kristovi, ale nie krvavým spôsobom, ale cez prísnu askézu, ktorá vyplýva z odriekania, modlitieb, zo života v ustavičnom mlčaní. Plnia biele mučeníctvo. Hovorievali, že pokoj človek nachádza v mlčaní a mlčanie je prah, kde sa duša stretáva s Bohom,“ rozpráva Mária Labantová. Medzi vystavenými odevmi však vidíme aj bič. Patrila k životu prísneho rádu aj fyzická sebatryzeň? „Museli mať povolenie od predstaveného. Jeden mních nám hovoril, že aj ľudí žijúcich v takejto prísnej reholi napádajú ošemetné myšlienky, že zlý duch tam má moc, takže aby umŕtvili myšlienky a telo, používali bič. V súčasnosti je to hlavne práca. Na celom svete žije približne štyristo kartuziánov. Majú úžasný systém rovnováhy medzi fyzickou a duševnou prácou. Prísne regulovaný čas na robotu, modlitbu a odpočinok.“

Prehrešky

Na čele kláštora kartuziánov bol prior. Komunita ďalej pozostávala z pátrov, ktorí bývali v oddelenej časti kláštora s prísnu klauzúrou, v takzvaných pustovniach. Nižšie boli brátri. Podľa postavenia [mali](#) prísne vymedzené vstupy do kláštorného Kostola svätého Antona, pustovníka z roku 1460. Brátri a obyčajní ľudia doň vchádzali priamo z jedálne, ktorá ústi do kostola. Mimochodom, do kláštora sa dostal len ten, kto priniesol nejaký dar. Chrám je prostý, bez zvláštnych výklenkov, strop zdobia klenby s jednoduchými ornamentmi. Je stále v rekonštrukcii, chýbajú preto oltáre. Hierarchicky boli mnísi rozdelení aj pri omši, pátri sedeli hneď vpredu pri svätyni, brátri v strede a obyčajní ľudia v zadnej časti. V osemnástom storočí kamalduli pristavali barokovú vežu ako zaujímavý architektonický kontrast ku gotickému chrámu. Vychádzame z neho predným vchodom určeným len pre pustovníkov a dostávame sa tak do uzavretej časti kláštora, kde nemal nik iný prístup. Prechádzame malou chodbou okolo dvora, ktorá prepájala kostol a kapitulnú sieň. Z úzkej chodby sa dostávame do stredovekej kapitulnej siene s klenutou rebrovou klenbou. Miestnosť je nádherne ozdobená freskami s obrazmi krížovej cesty. Pozdĺž sú uložené modré barokové lavice s výjavmi zo života mníchov. V kapitulnej sieni sa robili dôležité rozhodnutia, prijímali mnísi do noviciátu a udeľovali aj tresty, preto ju volali aj Sieň pokánia. „Každý, kto verejne a vedome porušil prísnu regulu, sa tam dobrovoľne priznal. Najčastejším prehreškom bolo rečenie. Keď porušil mlčanie, potrestali ho väčšinou modlitbami,“ rozpráva Mária Labantová.

Rozdelili spánok

Z kapitulnej siene vykráčime na priestranné zelené nádvorie s centrálnou studňou, ktoré slúžilo len pustovníkom s klauzúrou. V minulosti tam bol cintorín s drevenými krížmi, kde sa pochovávali kartuziáni, ktorí tu žili v štrnástom až šestnástom storočí. Po celom obvode boli postavené pustovne, dnes z nich poväčšine ostali len základy. Ostal priorský domček so zvonnicou, z ktorej mníchov zvolávali na omšu, a ďalší z čias kamaldulov, ktorí kláštor obývali v rokoch 1711 až 1782. Kartuziáni žili v jednoduchej pustovni. Najväčšia miestnosť slúžila na prepisovanie, iluminovanie a viazanie kníh. Keďže mnísi nemali apoštolské poslanie, dôraz kladli na knihy ako „večný pokrm duší“. Božie slovo kázali rukami, pretože nemohli ústami. Prespávali v bunke s jednoduchou drevenou posteľou. Cez deň sa vraj sklopila a slúžila na sedenie. „Kartuziáni mali rozdelený spánok na nočný a ranný. Nočný bol od 19. do 23. hodiny. Potom vstali na zvonenie, vychádzali z cieľ a potichu kráčali za sebou do kostola. Uprostred noci, za najväčšieho ticha, si posadali do lavíc a v tichosti sa sústreďovali na modlitby. Kostol bol v šere, osvetľovala ho iba sviečka na oltári, takzvané večné svetlo. Po chvíľke začali do ticha spievať gregoriánsky chorál. Spievali

zhruba dve hodiny s chvílkami pauzy, ktoré boli vyplnené modlitbami za celé ľudstvo. Potom odchádzali zase spať na ďalšie štyri hodiny," opisuje život kartuziánov pani Labantová.

Dlhý život

Ráno začali prácou. Neraňajkovali, a to vraj z dôvodu, že telo sa dopoludnia musí vyčistiť prirodzeným spôsobom. Mali však skorý obed. „Varili im centrálné v kláštore, zaujímavé je, že mohli pri jedle čítať. Dobrovoľne sa zriekli mäsa, takže jedálny lístok tvorilo veľké množstvo strukovín, čerstvej zeleniny a ovocia. Preto sa kartuziáni dožívajú požehnanej staroby. Dožiť sa 85 až 95 rokov je u nich bežné," prekvapuje vedúca múzea. V tretej, najmenej miestnosti mali sklad s drevárňou. Z neho sa vstupovalo do záhrady, kde hospodárili. Mali tam údajne vykopanú jamu ako náznak hrobu, ktorá im mala pripomínať pomínutelnosť. Pustovne boli podpivničené, uskladňovali tam najmä zeleninu a víno. V kláštore bola dokonca aj sladovňa. „S pivom aj obchodovali. A ako hovoril fráter Cyprián, bolo ho treba piť vždy uležané, lebo iba také pivo má najlepší účinok na tráviaci trakt." Dom so záhradou tvoril samostatný celok, do ktorého mal povolený vstup okrem tam bývajúcего mnícha iba prior. V nedeľu a vo sviatky mali kartuziáni povolenú spoločnú vychádzku mimo areálu kláštora, ale len do vzdialenosti jeden a pol

volenku na poistenie! Cestovné poistenie si v Unione uzatvoriť ...

S lebkou na stole

Kamalduli, ktorí v objekte žili neskôr, mali o trochu voľnejší režim. I tak bol pustovníckym zásadám podriadený život v celom kláštornom komplexe. Nesmela tam pracovať žena a muži mladší ako dvadsať rokov. Títo mnísi mali väčší príbytok so štyrmi miestnosťami. V jednoduchej izbe na bývanie s posteľou a kľakadlom bol aj stôl s lebkou. Tá im mala, podobne ako predošlým obyvateľom hrob v záhrade, pripomínať ich smrteľnosť. Na rozdiel od kartuziánov sa pochovávali do kryty pod kostolom. „Zasúvali sa do steny na jednej rakve s pohyblivým dnom. Dno s mŕtvym ostalo v krypte a otvor zamurovali. Po uplynutí niekoľkých desiatok rokov vyňali ďalší mnísi pozostatky a lebku oddelili. Zvyšok kostí dali do spoločnej hrobky zvanej kostnica. Lebku si zobral nový nastupujúci mních, aby mu pripomínala to známe memento mori - pamätaj na smrť. Kamalduli nám povedali, že v súčasnosti je ponechanie lebky na ich dobrovoľnom rozhodnutí," vysvetľuje naša sprievodkyňa. Mnísi sa venovali tiež vede, umeniu, hospodárstvu a štúdiu náboženskej literatúry. V kláštore zriadili teologické učilište pre mladých kamaldulských pustovníkov. Žil tu aj Romuald Hadbavný, spoluautor prvého prekladu Biblie do vtedajšieho západoslovenského jazyka v druhej polovici osemnásteho storočia. Ten sa podieľal i na vytvorení latinsko-slovenského slovníka a spracoval aj dejiny Červeného kláštora. Kláštor kamalduli opustili po tom, čo Jozef II. v roku 1782 zrušil rehole. Potom upadal. Po prvej svetovej vojne si ho prenajal Klub slovenských turistov a lyžiarov v Prešove. V 50. rokoch minulého storočia prešiel pod pamiatkový úrad, urobil sa aj archeologický výskum. Následná rekonštrukcia trvala desať rokov. Národnú kultúrnu pamiatku dnes vlastní štát a prevádzkuje nezisková organizácia Cyprián.

Autor: Plus 7 dní/MARTINA KUBÁNIOVÁ

Odporučiť

Počet ľudí, ktorí to odporúčajú: 2.

Vytlačiť

Napíšte nám

Pridať komentár...

Komentovať pomocou...

Facebook Social Plugin